

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

An recte diuidatur ens in infinitum & finitum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94179](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94179)

DISPUTATIO XXVIII.

DE PRIMA DIVISIONE ENTIS IN INFINITUM SIM- PLICITER, ET FINITUM, ET ALIIS DIVISIONIBVS, QVÆ HVIC ÆQUIVALENT.

Hec est secunda princi-
palis pars huius operis :
in qua postquam in prio-
ride communi conceptu
entis, illiusque proprie-
tatibus, quæ de illo reci-
proce dicuntur, tracta-
tum est, ad definitas rati-
ones entium descendere,
quantum formale obie-
ctum, & abstractio huius
scientiæ permittit, neces-
sarium est. Hoc autem non potest commodius fieri,
quam per diuisiones varias ipsius entis, & membro-
rum eius, eorumque exactam considerationem. Dixi-
mus autem in superioribus disp. 4. sect. 4. primam &
maxime essentiali diuisionem entis esse in finitū
& infinitum, secundū essentiali seu in ratione entis,
quod solum est proprie & simpliciter infinitum : &
ideo ab hac diuisione partem hanc inchoamus, sub
qua comprehendemus nonnullas alias, quæ re ipsa
cum hac coincidunt, quamuis diuersis nominibus,
vel conceptib. à nobis concipiuntur, & explicentur.
Et quoniam de diuiso huius partitionis dictum est
in prima & secunda disp. est enim illud ipsum ens,
quod est adæquatum obiectum Metaphysicæ, ideo
solum videndum superest, qualis sit dicta diuiso, &
an recte & sufficienter tradita sit.

SECTIO I.

*Vtrum recte diuidatur ens in infinitum, & finitum,
& quarum diuisiones huic æquivalent.*

Ratio dubitandi esse potest, quia finitū
& infinitum solū habent locum in his,
quæ aliquam latitudinem habent seu
extensionem, & ideo solent hæc attri-
bui quantitati, quia in propriis suis ra-
tionib. includunt habitudinem ad aliquem termi-
num : finitū enim dicitur, quod terminis clauditur,
infinitum vero, quod non habet terminum : nihil au-
tem dicit habitudinem ad terminum, nisi quod la-
titudinem habet aut extensionem, quæ terminanda
sit : sed non est de ratione entis habere aliquam lati-
tudinem vel extensionem : ergo neque terminis clau-
di, vel non claudi : ergo neque esse finitum vel infinitum,
non igitur recte per hæc membra diuiditur.
Declaratur & confirmatur, nam illud infinitum aut
sumitur priuatiue aut mere negatiue. Priori modo
nihil re vera videtur esse infinitum, nam priuatiue
solum posset dici infinitum illud ens, quod cum sit
aptum claudi terminis, eis actu non terminatur : nul-
lum autem est huiusmodi ens, ut per se constat, quia
nec Deus ipse hoc modo infinitus est, nō est enim aptus
claudi terminis. Si autem sumatur posteriori mo-
do, sic omne ens indiuisibile erit infinitum : quia nul-
lum tale ens clauditur terminis : non est enim capax
alterius terminationis, quod in se est omnino indi-
uisibile.

Secunda difficultas circa hanc diuisionem esse po-
test, quia datur per quosdam modos, seu attributa
entis valde obscura, & quæ vix possunt ratione na-
turali inuestigari, saltem quoad alterā partem : pri-
ma autem diuiso entis deberet esse clarissima, & si
fieri posset, ex ipsius terminis per se nota. Antecedens
declaratur, nam de Deo ipso vix ostendi, & fortasse
demonstrari non potest, quod sit simpliciter infini-
tus. Deinde obscurius est ad explicandum, in quo ta-
lis infinitas consistat : non ergo cōuenienter assigna-
tur prædicta diuiso, præsertim primo loco, & tan-
quam fundamentum cæterarum.

Circa hanc diuisionem principio declarandum
est, quid per eam in re ipsa intendatur : atque inde fa-
cile constabit, partitionem esse optimam, conueni-
enti loco ac ordine collocatam. Quod igitur ad rem
spectat, diuiditur hoc loco ens in Deum & creaturas,
quia vero non possumus ea, quæ sunt Dei propria,
prout in se sunt, concipere, imo nec per positivos cō-
ceptus simplices ac proprios Dei, ideo negatiuis vti-
mur, ut illud excellentissimum ens, quod maxime à
cæteris distat, minusque cum illis conuenit, quam
ipsa inter sese, ab eis separemus & distinguamus. At-
que hoc modo conficimus prædictam diuisionem,
sumendo aliquid, in quo omnes res creatæ vel crea-
biles inter se conueniunt, & illud à nobiliiori quo-
dam ente remouendo, eo quod excellentiorem gra-
dum essentiae vel entitatis habeat, atque hoc modo
totam latitudinem entis ad duo illa membra reuo-
camus.

Resolutio questionis.

VI.
Diuisio diuisa
bona & ap-
prime neces-
saria.

EX qua declaratione constat primo, diuisionem illam in re ipsa optimam esse, & maxime necessariam. Primum patet, quia illa diuisio est ad æquata entis: nullum enim ens extra Deum vel creaturas excogitari potest, ut sectione sequenti magis declarabimus. Deinde, quia illa membra maxime inter se distant, ut supra citata disputatione, sectione quarta declaratum est. Atque hinc etiam constat necessitas huius diuisionis, quia præter ea, quæ in superioribus tractata sunt, nihil est commune primo enti cum cæteris omnibus, cum tamen reliqua omnia multa habeant, in quibus inter se conueniant. Nam primum ens nullam habet causam, cætera omnia illam habent: hæc in certa genera & species distingui possunt, illud extra omne genus existit. In illis omnibus aliquis modus compositionis reperitur, hoc omnino simplex, & extra omnem compositionem existit. Necessarium ergo fuit, illud primum ens à cæteris se iungere, ut illius ratione separatim explicata, quæ cæteris communia sunt, distinctæ ac perspicue tractari possint.

V.
Diuisio diuisa
prima &
notissima.

Atque hinc constat secundò (quod in prædicta etiam disput. sect. 4. probatum est) prædictam diuisionem secundum se, & ordine doctrinæ primam esse, & notissimam, quanquam forte quoad nos non sit ita nota, sicut est diuisio entis in substantiam & accedens, vel alia similes, quæ sensibus propinquiores sunt, & ideo à nobis facilius cognoscuntur: prædicta autem diuisio ex ea parte qua includit Deum esse, & habere essentiam seu entitatem illimitatæ cuiusdam naturæ & perfectionis, difficilior à nobis attingitur ac declaratur. Quia tamen in tradenda hac scientia ordinem doctrinæ seruamus, ideo diuisionem hanc primo loco merito constituimus.

Diuisio entis in ens à se, & ens ab alio.

VI.

TERtio colligitur ex dictis, posse diuisionem hanc bimembrem multis aliis modis, seu sub diuersis nominibus, & conceptibus tradi, qui tam ad eam declarandam, quam ad demonstrandum, deferuire possunt, quamuis in eandem rem omnia coincidant, ut ex ipsis terminis constat. Nam verbi gratia, diuidi posset ens in illud, quod habet esse à se, & illud quod habet esse ab alio. Quam diuisionem attigit August. lib. de cognitione veræ vitæ cap. 7. & ad ostendendum, Deum esse, eam primo loco constituit. Est enim sub illis terminis diuisio notissima & euidentissima, quia manifestum est, multa esse entia, quæ habent esse communicatum ab alio, quæ non existerent, nisi ab alio esse reciperent, ut experientia ipsa satis probat. Rursus est euidentius non omnia entia posse esse huiusmodi, nam, si omnia indiuidua alicuius speciei sunt ab alio, necesse est etiam totā speciem ab alio esse, quia nec species existit, nisi in indiuiduo, neque indiuidua habent alium modum connaturalem recipiendi esse, nisi quem species postulat; ergo, si omnia indiuidua talia sunt ut ex se non habeant esse, sed indigeant efficientia alterius ut illud recipiant, tota etiam species habet indigentiam & imperfectionem. Quo fit, ut non possit tota habere esse ab aliquo indiuiduo illius speciei, quia non potest idem efficere seipsum: debet ergo à superiori ente recipere esse. De quo rursus inuestigandum est an habeat ex se esse, vel ab alio; nam, si ex se habet, iam est completa diuisio quam intēdimus: si vero habet ab alio, similiter oportebit totam speciem talis entis ab alio superiori trahere originem, non potest autem in infinitum procedi, tum quia alias vel nunquam incepisset emanatio vnus ab alio, vel nunquam ad hoc ens producendum peruenisset post infinitas emanationes vnus ab alio, tū etiam, quia non potest tota aliqua collectio effectuum

um esse dependens, quin supponatur aliqua res, seu causa independens, ut ostendetur disputatione sequenti, sectione prima. Siftendum est ergo necessario in aliquo ente, quod ex se habeat esse, à quo ducant originē omnia, quæ tantum habent esse receptum. Et hoc modo est euidentius prædicta diuisio, siue illud ens, quod non est ab alio, sed à se, sit vnum siue plura, hoc enim nunc non agimus, sed solum, quod omnia entia ad illa duo membra reuocentur, quæ manifestam oppositionem seu contradictionem inter se includunt, & ideo non possunt non esse, & distincta, & adæquatè diuidentia ens.

Nam quod dicitur ex se vel à se esse, licet positum, esse videatur, tamen solam negationem addit ipsi enti, nam ens non potest esse à se per positum originem & emanationem, dicitur ergo esse à se, quatenus sine emanatione ab alio habet esse, per quam negationem nos declaramus positum & simplicem perfectionem illius entis, quod ita in se & essentia sua claudit ipsum existere, ut à nullo illud recipiat, quam perfectionem non habet illud ens, quod esse non habet, nisi illud ab alio accipiat. Et in hunc modum exponendi sunt aliqui sancti, cum dicunt Deum esse sibi causam sui esse, vel substantiæ suæ aut sapientiæ. Sic Hieronymus ad Ephes. tertio ait, *Deus sui origo est, suæque causæ substantia*. Et Augustinus lib. 83. qq. questione decima quinta & decima sexta ait, *Deum esse causam sapientiæ suæ, & 7. de Trinitate capit. primo, loquens de Patre ait, Quod illi est causæ sit, est etiam causæ ut sapiens sit*. Hæc namque locutiones omnes negatiue interpretandæ sunt. Non videtur autem Lactantius, qui Deum ait seipsum fecisse lib. 1. de falsa religione capit. 7. prædictam expositionem admittere, dicit enim etiam ex tempore se Deum fecisse: & pro fundamento sumit, heri non posse, ut id, quod est, aliquando non coeperit: qui error in hoc sensu tam est absurdus, ut non egeat impugnatione.

Entis diuisio in necessarium, & contingens.

Rursus hinc facile declarantur alij termini, sub quibus illa diuisio tradi potest: & in re est eadem, quamuis secundum rationem sub diuersa habitudine, vel negatione declaratur; sic ergo diuidi potest ens in id, quod est simpliciter necessarium, & id, quod est non necessarium, seu contingens latè sumptum. In quibus terminis aduertendum est primo, hic non sumi necessarium & contingens, ut dicunt habitudinem effectus ad causam, naturaliter aut liberagentem, vel quæ potest, vel non potest impediri: sub hac enim ratione dictum est de necessario & contingenti superius tractando de causis; sed sumitur necessarium absolute in ratione existendi: quo modo ens necessarium dicitur illud, quod ita habet esse, ut non possit illo carere, cui condistinguitur seu opponitur illud ens, quod ita est ut possit non esse, vel ita non est, ut possit esse. Constat igitur ex præcedenti diuisione, debere esse in entibus aliquod simpliciter necessarium, nam illud ens, quod ex se habet esse, & non ab alio, non potest non esse simpliciter necessarium, quia nec seipsum potest suo esse priuare, ut per se notum est, neque etiam ab alio priuari potest, cum ab alio non pendeat: nam qui ab alio esse non habet, à nullo alio conseruatur in esse, & hoc sensu dicitur ex se esse: id est omnino illi repugnat non esse. Et hinc vltius fit, præter hoc ens, quod est simpliciter necessarium, esse alia non ita necessaria, atque adeo contingentia, si late loquendo, omne quod potest non esse, vocetur contingens. Probatur, quia præter illud ens quod est à se, sunt entia ab alio recipienda esse: hæc ergo, cum ex se non habeant esse, ex hac parte non repugnat eis non esse: & aliunde, sicut ab alio pendet, à quo illud

illud recipiunt, ita & possunt non recipere & confes-
quenter non esse.

IX. Dices: si hinc agamus, Deum agere necessario ac sine
libertate: res ab illo manentes essent entia ab alio, &
tamen essent entia necessaria: ergo formaliter, & ex
vi terminorum non recipiuntur hæc duo mem-
bra. Et confirmatur, nam verbum, vel Spiritus san-
ctus potest dici ens ab alio, quia non habet esse, nisi
per emanationem ab alio; & tamen est ens simpliciter
necessarium, quia non precedit per liberam pro-
ductionem, sed naturalem & necessarium.

X. Respondetur, incipiendo ab hac confirmatione,
quoniam Theologica est, hic non vocari ens ab alio
nisi quod est ab alio per veram causalitatem, nam
lumen naturale ex quo nunc philosophamur, non
agnoscit veram productionem & processionem rea-
lem sine vera causalitate, neque sine distinctione in
essentia & esse, inter rem producentem & produ-
ctam. In diuinis autem personis non est hic modus
emanationis, quia imperfectus est; & ideo sicut om-
nes sunt verus & vnus Deus, ita omnes sunt vnus
ens à se, omnesque essentialiter constituuntur per es-
sentiam, quæ est suum esse in causatum, & impro-
ductum, atque ita qualibet persona est ens necessarium,
non solum quia necessario manet, sed etiam quia es-
sentialiter constituitur per esse & essentiam omnino
improductam: quamuis enim persona diuina pro-
ducatur, non tamen eius natura, sed communicatur
personæ per eiusdem personæ productionem. Non est
ergo, quod ab illo mysterio argumentum ad res crea-
tas desumatur.

XI. Ad argumentum ergo in primis dicitur, data illa
hypothesis, adhuc non sequi, omnia entia esse neces-
saria, quia non omnia fierent à primo ente solo & im-
mediate à tota virtute, & sine resistentia vel impe-
dimento alterius causæ, ex quibus omnibus capiti-
bus prouenire potest, vt res, quæ nunc recipit esse,
postea illud non recipiat, & e converso. Vnde, quam-
uis aliqui Philosophi errauerint asserentes, Deum a-
gere necessario, nullus tamen negauit dari multa en-
tia non necessaria, cum id, vel experimento ipso, no-
tissimum sit in rebus corruptibilibus, & successiuis.
Et, quamuis ex illa hypothesi aliquid ens factum ef-
set necessarium, non tamen ex intrinseca necessitate
& quidditate sicut Deus, sed solum ex necessitate ex-
trinseca agentis. Et ideo Auicenna libro octauo Me-
taphysicæ, cap. 4. & 6. dixit, tantum illud ens esse ne-
cessarium, quod ex se est, non vero reliqua entia, et-
iam si ab alio habeant necessitatem essendi, qui for-
tasse loquitur de necessitate non simpliciter, sed ex
suppositione actionis primæ causæ. Quocirca tan-
dem dicitur, illam Hypothesin falsam esse, nam il-
lud ens quod est à se, non necessarium, sed libere se
communiat extra se; & ideo præter illud nihil est
simpliciter necessarium. De qua libertate primi entis
in agendo, quantum vel Philosophorum autori-
tate, vel naturali ratione haberi potest, postea dice-
mus.

XII. Sed obieci rursum, nam entia incorruptibilia, et-
iam si sint ab alio libere agente, vocantur entia ne-
cessaria à Commentatore lib. de substantia orbis &
libro 1. de celo text. 136. & libro 12. Metaphysicæ text.
21. Cuius sententiam in hac parte approbat Diuus
Thomas quæst. 5. de potent. articul. 3. Respondetur
ex eodem Diuo Thoma 1. parte quæst. 9. articul. 2. & 3.
contra gentes, cap. 30. & 35. æquiuocationem esse
in voce necessitatis. Vno enim modo sumi potest p
in corruptibilitate, quo sensu creaturæ in corruptibi-
les dicuntur interdum entia necessaria, quia, ex quo
semel sunt, non habent intrinsecam potentiam ad
non esse, sed, quantum est ex se, perpetuo durant, quæ
sine dubio est aliqua necessitas essendi, cum excludit
aliquam potentiam, scilicet intrinsecam, ad non ef-
fendum. Nihilominus tamen talia entia non sunt
simpliciter, & omni modo necessaria, quia neque ex

se, neque ex quidditate sua habent esse, neque ex ne-
cessitate absoluta illud recipiunt, aut conseruant.
Cum ergo distinguimus in præsentia ens necessarium
à non necessario, necessitatem sumimus priori mo-
do. Et hac ratione nullum ens, quod est ab alio, est
necessarium simpliciter, quia, saltem per potentiam
in alio existentem, potest amittere esse, quamuis in
ipso non sit intrinseca potentia vera & realis ad non
esse, quæ solum reperitur in his, quæ habent poten-
tiam Phisicam & passiuam ad aliud esse, repugnans
& incompatible cum proprio esse, in alijs vero suf-
ficit potentia logica vt ita dicam ad non esse, quæ ex
parte eorum solum dicit non repugnantiam, in
causa verò extrinseca dicit potentiam ad suspen-
dendam actionem, qua confert esse. Sic igitur
constat, diuisionem hanc eandem esse cum præce-
denti, quamuis priori modo detur sub rationi-
bus notioribus, & quæ pauciora principia suppo-
nunt.

*Diuisio entis in ens per essentiam, & per parti-
cipationem.*

PRÆterea solet eadem diuisio sub his terminis tradi,
ens aliud esse per essentiam, aliud per partici-
pationem, qui re ipsa superioribus æquivalent: nam
ens per essentiam illud dicitur, quod per se se, & ex vi
sux essentia essentialiter habet esse non receptum
nec participatum ab alio: ens autem per partici-
pationem è contrario dicitur illud, quod non habet ef-
fe, nisi communicatum & participatum ab alio. Ex
qua terminorum declaratione constat, diuisionem
hanc æquipollere præcedentibus. Vnde Diuus Tho-
mas 2. cont. Gent. cap. 15. ait, Deum esse ens per ef-
sentiam suam, quia est ipsum esse; & lib. 3. cap. 66.
ratione 6. ait, solum Deum esse ens per essentiam su-
am; reliqua verò esse per participationem, quia in
solo Deo esse est essentia eius, id est de illius quiddi-
tate, ita vt nec mente concipi possit essentia Dei vt
Dei est, si solum vt in potentia, & non vt actu ens in-
telligatur: & idem ergo est esse ens per essentiam,
quod ex se & ex sua essentia habere esse, cui condi-
tingitur opposito modo ens per participationem.
Vnde fit, eodem discursu probandum esse hunc du-
plicem gradum seu ordinem entium, quo probaui-
mus dari aliquid ens quod à se sit superius omnibus
quæ habent esse ab alio. Sicut enim in entibus, quæ
habent esse ab alio, non proceditur in infinitum, ita
neque in entibus per participationem. Vnde necesse
est, ens quod est tale per participationem, reduci ad
aliud quod habeat esse absque tali participatione:
quod si illud habet aliud esse etiam participatum a-
lio modo, seu alio participationis genere, illud erit
ad illud reuocandum: atque ita tandem, ne proce-
datur in infinitum, sistendum erit in aliquo ente
quod sit per essentiam ens. Neque etiam è contrario
possunt omnia entia esse per essentia talia, tum quia
ens per essentiam est ens simpliciter necessarium, cū
de essentia eius sit actu esse: constat autem non om-
nia entia esse necessaria: tum etiam quia ens per ef-
sentiam tantum est vel potest esse vnum, vt postea
videbimus.

*Diuisio entis in increatum & crea-
tum.*

VLterius solet hæc diuisio sub his terminis tradi,
ens vel increatum est, vel creatum, quæ membra im-
mediatam oppositionem præ se ferunt, & in re co-
incidunt cum præcedentibus, solumque differunt,
præsertim ab illis primis, scilicet à se & ab alio, quod
illa verba magis generalia sunt, sumuntur enim ex
habitudine ad dependentiam in communi: hæc ve-
rò sunt magis specialia, sumpta ex peculiari actione

XIII.

XIV.

seu dependentia creationis: quia tamen creatio est prima emanatio ab alio cum dependentia ab illo, & generalis aliquo modo omnibus entibus, quæ ab alio dependent, ut supra à nobis dictum est, ideo re ipsa membra hæc cum illis coincidunt. Necesse est enim, ens quod à se est & non ab aliis, increatum esse: nam si dependentia simpliciter negatur de aliquo, etiam hanc in particulari, scilicet creationem, negari necesse est: atque etiam è conuerso, si ens est increatum necesse est à se esse & non ab alio, quia prima emanatio cum dependentia ab alio, & quali fundamentum aliarum, est creatio: id ergo, quod absque creatione habet esse, necesse est ut habeat esse prorsus independentens, & consequenter ut sit ens per essentiam, & non ab alio. Quapropter, quo discursu probatur esse aliquod ens è se & independentens, probatur etiam esse aliquod ens increatum: tum quia hæc duo in re idem sunt, ut ostendi, tum etiam quia eadem argumentandi forma facile applicari potest. Quia, si dantur aliqua entia creata, ne procedatur in infinitum, necesse est sistere in aliquo increato, à quo illa manauerint. Quod autem dentur aliqua entia creata, ex eo probandum est, quod prima & fundamentalis dependentia rerum omnium est creatio, quod in superioribus declaratum est & probatum. Unde, quia hoc non est per se tam euidentis & notum, sicut quod dentur entia dependentia ab alio, ideo sub his terminis non est tam nota quoad nos hæc diuisione nisi nomen creationis non ita stricte sumatur pro productione ex nihilo, sed latius pro quacunque vera effecti- one seu propria dependentia: quo sensu hi termini nihil fere à primis differunt, ut per se manifestum est.

Diuisio entis in purum actum & potentiale.

XV. PRæterea potest eadem entis diuisio sub his terminis confici. Ens aliud est omnino actuale, aliud vero potentiale, seu aliud est actus purus, aliud vero potentiam seu potentialitatem aliquam includit. Quæ diuisio sub his vocibus non videtur esse ita apta, præsertim ut prima in ordine collocetur, propter nonnullam terminorum obscuritatem: tamen in re est optima, & eadem cum præcedenti. Nam in primis constat, membra illa immediate oppositionem & contradictionem includere, nam esse actum & esse in potentia, sumpta cum proportionem (ut sumenda sunt) & respectu eiusdem priuatiuæ vel contradictoriæ oppositionem important. Possunt autem esse actualis existentia, vel in ordine ad potentiam aliquam passiuam, quæ propriè est potentia includens imperfectionem, & ordinatur ad compositionem alicuius entis imperfecti, quod ea ratione potentiale dicitur, nam potentia actiua ut sic neque imperfectionem includit, neque ex se ordinatur ad aliquam compositionem eius, cuius ipsa est, & ideo ab illa non denominatur ens potentiale. Prima igitur habitudo horum terminorum est propriissima, & secundum illam videtur præcipuè intelligenda data diuisionis, sic enim perspicua est & facilis ex dictis. Necesse est enim esse aliquod ens ita actuale in existendo, ut secundum eam rationem sit omnino in actu, & nullo modo in potentia. Probatur, quia esse in actu sub hac ratione est actu existere: esse vero in potentia, est posse existere, quamuis actu non existat. sed necesse est dari aliquod ens per essentiam ita necessarium, ut nulla ratione possit non existere, neque per potentiam intrinsecam, neque per extrinsecam, neque per physicam potentiam, neque per eam, quam Logicam appellant: ergo necesse est tale ens esse omnino actuale in existendo, id est, excludens omnino omnem rationem & modum essendi tantum in po-

Duplici modo intelligi potest con- g. ne diuisio sub his terminis.

Primum explicatur.

tentia. Ex quo ulterius facile est concludere, omnia entia quæ huiusmodi non sunt, esse aliquo modo potentialia, quia, licet interdum actu existant, eis tamen non repugnat, interdum tantum in potentia existere, siue propter intrinsecam potentiam passiuam, siue propter solam potentiam extrinsecam actiuam cum potentia logica seu non repugnancia ex parte eorum. Constat igitur, omne ens aut esse omnino actuale, aut aliquo modo potentiale in sensu prædicto.

Hinc vero inferri ulterius potest, etiam in posteriori sensu, esse diuisionem illam vniuersalem, & superioribus æquiualem, nam illud ens quod est pure actuale in existendo, etiam est in se simpliciter purus actus, id est, in se, & in entitate seu constitutione sua nullam admittens admisionem passiuæ potentia, quia ubique est aliquod genus passiuæ potentia, est etiam aliqua ratio materialis causæ: materiali autem causæ necessario respondet causa efficiens, quæ ex illa vel in illam operetur, eamque in actum reducat, nam potentia passiuæ ut sic non potest sese in actum reuocare: cum ergo à primo ente, quod per sese & essentialiter tale est in actu secundum omnem perfectionem suam, longe absit omnis causalitas effectiua circa ipsum, necesse est, ipsum etiam carere omni potentia passiuæ: & consequenter esse purum actum. Ac simili discursu potest è contrario concludi (ut multi existimant) omne ens, quod est potentiale in ordine ad existendum, esse etiam potentiale ut aliquo modo constans ex potentia passiuæ. Sed hoc magna discussione & declaratione indiget, quam in fra trademus de esse & essentia creaturæ disputantes: nunc satis nobis sit, rationem factam non æquali proportionem procedere, nam potentia passiuæ necesse est respondeat actiua, quia necesse est eam pati ab aliquo, potentia vero actiua simpliciter loquendo, non necessario respondet potentia passiuæ, quia non necesse est, agens agere in aliquo vel ex aliquo, potest enim agere aliquid & ex nihilo: & ideo ex vi terminorum non videtur necessarium, ut omne ens quod est potentiale in existendo, sit constans ex potentia passiuæ: nihilominus tamen in re verum est, omne huiusmodi ens esse potentiale ratione potentia passiuæ, siue hoc sit, quia dicitur habitudinem ad illam, siue quia ratione illius potest cū alio actu componere, siue quia ipsummet componitur ex tali potentia & actu. Quomodo autem aliquid horum necessario sequatur ex priori potentialitate ad existendum, non potest hoc loco breuiter & quasi in transitu explicari, sed dicitur infra declarando propriam rationem & imperfectionem entis creati: & ideo, quod ad hunc locum spectat, prior sensus huius diuisionis supra dictis verbis traditur, est sufficiens & perspicuus.

Conferitur prima diuisio cum cæteris, & ex illis magis declaratur.

VLtimo tandem colligere licet ex omnibus dictis idem esse ferendum iudicium de hac diuisione sub illis terminis in quibus proposita est, nam in re æquiuale prædictis: illud enim ens est infinitum simpliciter, quod est primum & ex se est per essentiam suam, reliqua vero, quæ sunt entia per participationem, finita sunt, & ita est sine dubio optima diuisio, & in re non est dubium, quin illi duo gradus seu ordines entium reperiantur, & maxime inter se distinguantur. Et fortasse ideo sub his terminis à multis traditur hæc diuisio, quia per illos apertius significatur, illa duo membra esse maxime distantia ac primo diuersa, ideoque ante omnia esse separanda ac distinguenda, quamuis alioqui difficilior sit quædam nos illam probare aut demonstrare, quia re vera non est per se & ex terminis ita euidentis, dari in entibus aliquod

aliquid infinitum (nam definito non est difficultas) sicut est euidenter dari aliquid ens independens ab alio. Neque etiam est per se notum, illud ens quod est per essentiam tale, esse consequenter infinitum. Vnde hac de re ex professo agendum est infra, demonstrando Dei attributa, quantum ex lumine naturæ colligi possunt.

bonum, si potes, & Deum videbis, non alio bono bonum, sed bonum omni boni.

Satisfit argumentis in principio positis.

Ad primam rationem dubitandi iam responsum est, hos terminos *finitum & infinitum*, non sumi in presenti in ea proprietate, in qua conueniunt quantitati molis, sed secundum quandam proportionem ad illam: & ideo necesse non est, vt ens dicatur finitum vel infinitum propter intrinsecam extensionem terminatam, vel interminatam, sed propter perfectionem omnino præscindentem ab aliis, seu non præscindentem, imo continentem illas. Vnde ad confirmationem respondetur, infinitum ibi non dici priuatiue proprie, sed negatiue, respectu illius entis cui attribuitur, in quo dicit perfectionem non limitatam absque vlla aptitudine vt limitetur, quatenus talis est. Neque hinc sequitur, omnem indiuisibilem perfectionem esse infinitam, quia, licet indiuisibilis sit, potest esse limitata & habere terminum, non qualis esse solet in quantitate molis, sed qualis designari potest in quantitate perfectionis: potest autem assignari vel intrinsecus, qui non est aliud, nisi ipsamet rei natura, tali differentia constituta, quæ ex se habet omnino præscindere à reliquis: vel extrinsecus: & hic est quilibet alia perfectio, & præsertim illa quæ videtur esse maximè affinis & proxima, ad quam altera non pertingit, vt si dicamus rationalem gradum esse reminum, ad quem non peruenit gradus sensitiuus.

XX.

Infinitas in Deo negatio est, non præuatio.

Ad secundam difficultatem respondetur, hanc diuisionem non assignari vt notiorè nobis, sed vt primam in se, id est, vt declarantem summam distantiam vnius entis ab alio, & primos seu extremos gradus entis: & ideo, licet non nihil difficultatis habeat, necessarium fuit eam ante alias præmittere, & variis modis declarare.

XX.

SECTIO II.

Utrum sufficienter & adaequatè diuidatur ens per finitum & infinitum, & alia æquipollentia membra.

Optimum solet hæc quæstio tractari propter entia relatiua, quæ, vt talia sunt, nec finita videntur esse, neque infinita. Non infinita, vt per se est manifestum. Nec finita, quia nec quantitatem molis nec perfectionis habent. Quæ difficultas maximè vrgeri solet in relationibus diuinis, quia si nullam perfectionem dicunt, iam datur medium inter illa duo membra, si vero dicunt aliquam, etiam necesse est, illam non esse finitam, quia est in Deo: neque etiam infinitam, quia alias multiplicari non possent.

I.
Prima dubitandi ratio.

Secundo: Diuiso entis in creatum & increatum non est adæquata: ergo neque hæc de qua agimus, cum æqui polleant inter se. Antecedens patet primum in ipsiusmet relationibus diuinis, quæ nec sunt entia creata vt constat, neque secundum proprias rationes dici possunt increata entia, cum sub ea præcisa ratione non sint Deus, neque diuinam essentiam includant. Secundo patet idem antecedens in Christo, qui nec potest dici ens increatum, cum fuerit in tempore productus, neque etiam creatum, cum sit Deus, & non sit factus ex nihilo. Tercio potest ad idem sumi argumentum ex illis entibus, quæ neque ex se habeant esse, & ideo non possunt dici increata, neque etiam habent esse per creationem vt creata dicantur. Quod maxime potest vrgeri in quibusdam entibus, vel modis entium, qui non possunt per creationem fieri, vt sunt v. g. motus, inharmonia, & similes.

II.

Secunda.

Tercio

Nunc solum declaratur diuiso exponendo terminos, qui sumpti quidem sunt à nobis ex quantitate molis, translati vero sunt ad significandam quantitatem seu gradum perfectionis, quo modo dixit Augustinus libro 6. de Trinit. capit. 8. *In iis qua non mole magna sunt, hoc est maius esse, quod est melius esse.* Nos enim, quia res non concipimus nisi per sensus, ad modum corporum & per proportionem ad illa apprehendimus & explicamus reliqua omnia. In corporibus autem intelligimus vnum esse finitum in quantitate, quatenus ad talem terminum peruenit, & ultra non extenditur; inter quantitates finitas intelligimus, vnam esse maiorem alia, quia vltiorem terminum attingit, & ad declarandam certam rei magnitudinem, vt mur aliqua definita mensura, per cuius multiplicationem cognoscimus rem esse tantæ minoris, maiorisue quantitatæ. Simili ergo Analogia vt mur ad declarandam perfectionem entitatum, & virtutem actiuam rerum: apprehendimus enim in rebus quandam veluti latitudinem perfectionis entis, in qua sunt varij gradus, & quasi partes perfectionis, & vnumquodque ens intelligimus esse finitum vel limitatum per quandam propriam perfectionis gradum, qui ita intra suam perfectionem terminatur, vt ab aliis præscindat, easque nullo modo in se includat, nec formaliter, nec virtualiter, & hoc modo vocamus omnia entia creata, limitata & finita: & inter ea vnum concipimus esse maius alio, quia intelligimus illud vel plures ex his perfectionibus participare, vel quasi maiorem quandam partem perfectionis ex tota latitudine entis. Quoniam vero hæc omnia entia participant perfectionem suam à quodam superiori ente, intelligimus, necessarium esse quoddam ens, in quo tota perfectio possibilis in latitudine entis aliquo modo contineatur, vel formaliter, vel eminenter: & hoc ens vocamus infinitum simpliciter, non in quantitate molis, sed in excellentia perfectionis. Vnde hæc infinitas non constituit in extensione aliqua non terminata, sed in tali perfectione entis, quæ, licet in se vna & indiuisibilis sit, non ita præscindat ab aliis entibus, quin omnium perfectiones aliquo modo in se contineat; atque ita non partem perfectionis entis, sed totam eminenti quodam modo in se complectitur: & ideo quamuis in illa latitudine possint entia finita magis ac magis perfecta in infinitum multiplicari, illud semper omnia superat, & in infinitum superare potest: hæc ergo excellentia perfectionis in esse & entitate per hanc infinitatem declaratur. Vnde sicut Augustin. 5. de Trinitat. capit. 8. ait: *Non aliud est Deo esse, & aliud magnum esse: sed hoc idem illi est esse, quod magnum esse:* ita nos dicere possumus, nihil aliud esse Deo infinitum esse, quam esse ipsum ens, seu esse per essentiam, complectens in se quidquid perfectionis ab aliquo ente participari potest. Atque in hunc modum declarata diuiso continet primam, summam, & maximè essentialem distinctionem entium: & in re coincidit cum præcedentibus, vt ex dictis satis constat. Quod autem sit aliquid ens, cui dicta infinitas conueniat inferius, vt dixi, ex professo demonstrabitur. Nunc illud sufficit, quod ex dictis satis colligitur, & attingit Aug. dicto lib. de cognit. verb. vit. cap. 7. quod necessarium est dari aliquid ens, de quo quasi de fonte cuncta profluant, & ideo oportet, vt in illo cuncta contineantur: atque adeo quod non hanc tantum vel illam, sed omnem sine termino habeat perfectionem. Vnde etiam est illud Aug. 8. de Trinit. c. 3. *bonum hoc & bonum illud, tolle hoc & illud, & vide ipsum*